

УДК 94(47–57:480) «1939–1945»:327.82(420)

МАЛОДОСЛІДЖЕНІ ПОДІЇ УЧАСТІ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ 1939–1945 рр.

Микола Рожик

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна*

У статті йдеться про реалії, пов'язані з безпосереднім залученням українських громадян та їхньою роллю у бойових діях на території України. Країна зазнала найбільших економічних втрат і людських жертв від нацистської окупації, а також радянської реокупації. Її знищував і гітлерівський, і сталінський режими.

Ключові слова: Західна Україна, депортація, Друга світова війна, офіційні історики, комуністична пропаганда, «Країна переможців», фальсифікатори історії.

Війна 1939–1945 рр. стала безпрецедентним винищенням мільйонів людей з неймовірною жорстокістю, нехтуванням будь-яких норм людяності і моральних засад.

Уже в березні 1939 р., коли розгорнулася агресія проти проголошеної самостійною державою Карпатської України, українці були втягнуті у воєнні події, відстоюючи національну свободу й незалежність. З часу перетворення Європи на головний театр збройного протистояння й розгортання гігантських битв Другої світової війни на теренах України їх масовими учасниками стали українці. Криваве зіткнення гітлерівського і сталінського тотальних режимів в 1941–1945 рр. призвело до наймасштабнішого зосередження на її території величезних мас військ та озброєнь і, як наслідок, масових людських жертв та нечуваних руйнувань економічного й національного життя.

Новітні інтерпретатори Другої світової війни і в РФ, і їхні підспівувачі за межами Росії не зважають на реальність того, що світ від 1 вересня 1939 р. до 2 вересня 1945 р. перебував в епохальному протистоянні. Їхня бундючна й істерична антиєвропейська, антизахідна інтерпретація ревізує закономірності Другої світової війни й не розглядає її в контексті військових дій війни СРСР, як загальноприйнятої у світі. «Це включає і відповідальність держав за свої дії» й відповідає історичній правді [23].

Знайти відповіді на такі проблемні питання вкрай важливо для історії, а заодно для об'єктивного висвітлення і розуміння того, що відбувалося насправді. Проте чисельні документи і матеріали, які могли б розкрити таємниці і спростувати офіційні вигадки й фальсифікації, «залишаються недоступними на віки, якщо це торкається державної чи особистої таємниці». Про це стверджував завідувач відділу Інституту всесвітньої історії РАН О. О. Ржешевський у виступі 22 квітня 2008 р. на круглому столі «Проблеми публікації джерел про Велику Вітчизняну війну. Критика спроб фальсифікації історії». Отож, до таємниць іс-

торії істориків, не кажучи про інших, не варто допускати, що цілком у душі державних зверхників РФ [19].

Шахраї і спекулянти від історії, котрі надають платні послуги встановленню імперсонального «ФСБешного ордунга по-путінськи», не зважають на докорінні зміни у ХХІ ст. Вони твердо засвоїли те, що «історична правда криється у мовчанні мертвих» (Рей Етьєн). Історичні документи зберігаються так, що без найвищої санкції їх не можливо побачити. Слепе самовладство новітнього «московського бонапарта» вимагає спотвореної історії Другої світової війни для імперських потреб. Новітня російська історіографія цієї війни підсовує суспільству міф «Великої Вітчизняної війни» типово радянського ідеологічного штибу, доповнений стереотипами сучасних прихильників «Русского мира» і відродження Російської імперії. Йдеться, по-перше, про витирання з народної пам'яті та національної історіографії усвідомлення агресивності політики сталінського тоталітаризму, який охоче співпрацював з нацистським режимом у поділі світу. По-друге, підтвердити фальшивку, оголошену президентом РФ В. Путіним, про те, що так званий радянський народ у трактуванні новітніх прихильників імперії перетворюється на російський народ. Він, мовляв, героїчно напружуючи свої сили, самотужки здолав нацистську Німеччину, більше того «визволив» Європу, адже він «народ переможців». Важливі історичні реалії такі, як співпраця СРСР і Третього Рейху, спільні воєнні дії і пряма допомога США, Великобританії та їхніх союзників, ленд-ліз для Радянського Союзу, рух опору та інші, применшуються, ігноруються або замовчуються [7].

Щодо ролі і внеску України в перемогу над нацизмом, то Путін, не обтяжуючи себе предметними аргументами, категорично заявив, що Росія у Великій Вітчизняній війні могла обійтися і без України. Він відкинув те очевидне, що кожен п'ятий з тих, хто поліг на фронтах війни, був українцем. За людськими втратами воюючих сторін Україна поступається тільки Росії.

Зауважимо, що реальна оцінка величини та структури втрат українського народу вимагає подальшого вивчення. Відомо, що втрати Німеччини були меншими. Немає офіційного визначення «демографічної ціни» Другої світової війни для України, що відкриває необмежені можливості різноманітним вигадкам і фальсифікаціям [11].

Науковий співробітник відділу демографічного моделювання та прогнозування Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України Омелян Рудницький в одному з інтерв'ю розкрив промовисті статистичні дані скорочення українського населення за воєнні роки від 1941 до 1945-го. За 1417 днів війни вони сягнули 7,5 мільйона осіб. Відновлювати довоєнну кількість населення Україні довелося понад 12 років (до середини 1958 р.).

З України до збройних сил СРСР мобілізували понад 7 мільйонів чоловіків 1886–1927 років народження і понад 100 тисяч жінок. Мобілізовані до діючої армії після звільнення українських теренів становили 60% чисельності першого, другого і третього українських фронтів. Безповоротні демографічні втрати військових жителів-жителів України у війні 1941–1945 рр., вважає О. Рудницький, сягають 2,4 мільйона. [14] Статистичні дані, оприлюднені 1993 рр., занижують воєнні втрати людей і навіть подекуди збігаються з відомими применшеними радянськими даними.

Ожилі примари радянської історіографії в цьому контексті покликані стереотипізувати на фальшивій основі статистичні характеристики для «свободи брехні» й прищеплення неповноцінності та неіснуючої вини цілого народу. Українцям новітні московські ревізійні історії намагаються приписати применшену роль у Другій світовій війні. Для цього «свідомо злочинно спотворюється» боротьба ОУН-УПА, щоб не порушити пишноти легенд і міфів вмерлого СРСР про «прекрасное совместное прошлое», щоб відновити комплекс національної неповноцінності.

«Нас вистачає лише на констатацію фактів», ми вчимося «на наших поразках», що підштовхує до песимізму, як зауважують сучасні українські дослідники. Ми, не роблячи історичних висновків, утримуємо Україну «в полоні стереотипів та застарілих рефлексій». «Стереотипи сильніші за здоровий глузд» [3].

Український історик Ф. Турченко справедливо зауважив, що до нашого часу видано чимало літератури «про події Другої світової війни на українських теренах. Важко знайти таку популярну тему, про яку говориться настільки ж інтенсивно. Ще важче знайти тему настільки покалічену політичною кон'юктурою, ідеологічними міфами. У їхніх хитросплетіннях навіть фаховим історикам іноді важко зрозуміти, що ж насправді відбулося в ті трагічні роки». Справді, спотворення історії війни набули і в колишній радянській, і в сучасній російській історіографії системного характеру. Ф. Турченко нагадує, що ще 18 листопада 1942 р. Олександр Довженко у своєму «Щоденнику» записав: «Є дві правди. Одна дійсна, реальна правда. Друга – вигадана, неіснуюча, така, якою її хотіли бачити. Вона вважатиметься за дійсну, а дійсна – за ворожий наклеп».

З характерною безцеремонністю ставлення Кремля до історичної правди виразив О. Єпишев, керівник Головного політуправління радянських збройних сил: «Кому потрібна ваша правда, вона заважає нам жити» [20].

Новітні московські можновладці продовжують розвивати таке ж розуміння історичної правди, щоб імперськими методами душити вільнодумство і свободу власного та інших народів. Сучасний російський автор Віктор Суворов відзначає, що московські академіки від історичної науки часто метуть «поганою мітлою бруд під прогнилий килимок», щоб не розбиратися з незручними і непростими проблемами. Раніше за відхилення від канонізованої Кремлем історії незгідним загрожував трибунал [16]. Як наслідок, об'єктивна наукова історія Другої світової війни потребує свого написання з врахуванням новітніх реалій. Спроби усталити офіційний погляд на цю історію в Росії переконують в тому, що «замість відтворення скелета динозавра нам представляють ящик кісток «невідомо якого звіра». При цьому явно помітний страх «посягнути на хоча б один із чисельних міфів комуністичної історіографії» [19]. Таке іронічне порівняння говорить про політичну заангажованість і навмисну обмеженість академічних і творчих зусиль. Про шкідливість наслідків такого нехтування достовірності з боку науки зазначають й окремі російські аналітики. Так, Павло Казарін у статті від 18 лютого 2011 року писав, що заява найвищого російського очільника, що, мовляв, і без України ми самі «Велику Вітчизняну війну виграли», «схожа на надгробну промову». «Залишається лише сподіватися, що з Путіним згодні не всі росіяни». «...Чим довше живеш усередині України – тим більше розумієш поверховість масових російських стереотипів про цю державу. Не має права визначати майбутнє країни той, хто не вважає себе її частиною» [6].

Пантелеймон Куліш вважав, що «історію не можливо замінити. Тільки треба мати мужність знати її правду». Черпати аргументи й зафіксовані факти і події історики можуть, насамперед, з архівних збірок і колекцій. Що стосується документів про події в Україні 1941 р. у московських архівах в роки перебування майже не видавалися, а з 1988 року було офіційно заборонено надавати історикам документи, в яких зафіксовано негативні явища в Червоній Армії (штрафбати, дезертирство, оточення, здача в полон, зрив мобілізації і ін.).

Реальність руйнує міфи про «ВВВ», зокрема про «морально-політичну єдність радянського народу в цей період. Адже було масове дезертирство, ухиляння від призову до Червоної Армії, масовий перехід її частин і підрозділів на сторону противника. У Донбасі 50 відсотків військовозобов'язаних уникли призову» [8].

Щоб Україна не розірвала імперські пута, Москва найжорстокішими репресивними діями придушувала її. Російський дослідник В. Кондратьєв у журналі Верховної Ради РФ «Родина» в 6-7 номері 1991 р. писав: «Арешти і депортації, розгорнуті НКВС негайно після вступу Червоної Армії в Західну Україну, продовжувалися аж до вступу німецько-фашистських військ в ці райони. За деякими даними, тільки в 1939–1940 роках без суду і слідства було виселено у східні райони СРСР 1400000 жителів Західної України і Західної Білорусії» [13]. Так мала розширюватися «соціалістична імперія», утверджуватися патологічна влада більшовицької кліки, прикрита утопічною ідеологією, і, врешті-решт, панування над усім світом. Ціна цієї політики 120 мільйонів життів безневинних людей, з них понад третина українці. Такі результати 70-річного панування більшовизму наводять дані Всесоюзне товариство «Меморіал» (цит. за: [13]).

Зважаючи на дані природного приросту населення, який Україна мала до Голодомору, то на рубежі 1980-х її населення перевищувало б 100 мільйонів людей.

Довоєнні покоління українців не могли вважати радянсько-московсько-російську імперію вітчизною, а війну 1941–1945 рр. вітчизняною. Статистичні характеристики, які наводить Олег Шевченко, переконують в тому, що за таку «вітчизну» не лише українці не хотіли воювати. Новітні дані свідчать, що кадрова Червона Армія, котра вступила у війну (6-8 мільйонів людей) фактично відмовилася воювати. До кінця 1941 р. в полон здалося приблизно 4 мільйони червоноармійців (це більше, ніж особовий склад вермахту на Східному фронті). Майже 1,5 мільйона солдатів СРСР дезертирували, близько мільйона було вбито і майже мільйон відступив у складі фронтів [22]. Мільйон 200 тисяч громадян Радянського Союзу в роки Другої світової війни воювали проти сталінського режиму – вражаючий приклад прагнення людей знищити злочинний тоталітаризм у комуністичних шатах. З 1943 р. росіяни й українці були визнані арійськими народами, що дозволило формувати з них з'єднання Ваффен-СС і дещо пом'якшити утримання військовополонених у таборах [3].

У світі діянь новітнього російського націонал-шовінізму, який понад усе хоче, щоб Європа і весь світ визнав путінські міфи про Другу світову війну, а Росію щонайменше благодійником, перед яким треба завжди стояти на колінах, гостро необхідним є доступ до історичних документів до відкриття архівів.

Офіційні історичні міфи, котрі виступають інструментами цинічної політичної боротьби Кремля у XXI ст., мусять бути спростованими й не нав'язувати суспільству владні варіанти тлумачення віддалених у часі подій.

В офіційних джерелах і надалі розповідається про «мирний СРСР» як жертву неспровокованої агресії Третього Рейху (насправді головного стратегічного союзника). Використовується нахабна брехня про причини поразки Червоної Армії, про величезну перевагу Німеччини, її вермахту в літаках, танках, живій силі, артилерії й про нестачу набоїв, мін, паливно-мастильних матеріалів і таке інше.

Як написав російський історик Марк Солонін, «мільйони військових вирішували краще рятувати власне життя, а не лягати трупом за московське Політбюро». Це головна причина розгрому Червоної Армії 1941 р. Масова втеча партійного начальства і кадрового складу НКВС-НКДБ, що «також не дуже прагнуло віддавати своє життя за ідеї комунізму», поглиблювала катастрофу. «Чимало людей в СРСР очікувало, що німці врятують їх від терористичного режиму більшовиків». Такі настрої цивільного населення були безпосередньо поширені й у військах. Масове дезертирство й довгі колони військовополонених яскраво свідчили про реальний стан історичного моменту [10]. Очікувалася докорінна зміна соціальної орієнтації і напрямку історії. Всі ці проблеми потребують докладного вивчення на основі авторитетних джерел і важливих свідчень.

Сталін і його оточення готувалися до великої війни в Європі і поза її межами з перших днів своєї влади. У серпні 1939 р. Кремль остаточно вибрав собі в союзники нацистську Німеччину. Сталін вирішив підтримати Гітлера так, зауважив М. Солонін, «як мотузка підтримує повішених». Розв'язана Німеччиною війна мала зруйнувати Європу, яку після цього сталінські армії «пройдуть тріумфальним маршем» [19].

Деякі плани, заздалегідь підготовлені для воєн СРСР, відомі. Зокрема, агресії проти Фінляндії, щоб загарбати необхідну для Москви територію Карельського перешийку і півострова Ганко. За це фінам запропонували вдвічі більшу територію Карельської тайги, щоб «легітимізувати напад в очах советських громадян».

На Карельському перешийку було зосереджено чимало заводів, фабрик, електростанцій і залізниць, а в тайзі – нічого. Як написав російський автор Ігор Буніч, «фінам схотіли обміняти один кілограм золота на два кілограми лайна» [12]. План нападу, розроблений під орудою К. А. Мерецкова, командувача Ленінградського військового округу, мав на меті повну окупацію Фінляндії за один місяць. 7-ма, 8-ма і 9-та армії мали атакувати фінів з кількох напрямків. На кордоні з Фінляндією, уздовж 1500 км СРСР розташовував 21 дивізію (майже 400 тисяч осіб) із 2000 тисяч одиниць артилерії, 1500 танків та понад 2000 літаків. Сучасній механізованій армії великої держави з майже необмеженими технічними ресурсами та людськими резервами протистояла «когорта дрібних фермерів та лісорубів». Вони були «добре вишколені, відносно добре озброєні піхотинці з украй слабкою артилерією та авіацією». Вислані воювати у Фінляндію підрозділи СРСР «загалом вважалися одними з найкращих військ Червоної Армії» [2].

Надсекретний план особливої важливості, про який стало відомо значно пізніше, провалився, зіткнувшись з фінською мужністю, патріотизмом, національною відповідальністю та непоступливістю.

У 1941 р. Фінляндія на СРСР не напала, навпаки – дотримувалася нейтралітету і війни нікому не оголошувала, зате Радянський Союз 27 червня 1941 р. напав на неї вдруге.

Ці події безпосередньо стосуються України, оскільки у військах агресора, що атакував Фінляндію в ході «Зимової війни», нараховувалося тисячі українців. Вивчення проблеми важливе для української історіографії.

Певний парадокс історії Другої світової війни полягає в тому, що доволі повні знання про неї ми стали здобувати відтоді, як «на політичній карті світу постала об'єднана демократична Німеччина, а натомість зникла могутня держава-переможець Радянський Союз» [1].

Зусиллями найвищого державного керівництва Російської Федерації розгорнуто діяльність проти в'яснення правди про Другу світову війну, натомість міфи про Велику Вітчизняну війну мають замінити об'єктивну історію й іконізувати Сталіна та його поплічників. Просуваються маячні ідеї винятковості і зверхності Росії. Російський історик Ілля Мільштейн стверджував, що Сталін помре ще нескоро. Влада, яка толерує ідеологію і логіку більшовизму, не допускає очищення суспільної пам'яті від примар минулого. «...З високих трибун якісь рила глибокодумно міркують про діалектичні властивості сталінської епохи: мовляв, з одного боку і другого боку». Питання ще й в тому, «коли правду напишуть в підручнику з історії» [15].

Сучасна Європа налаштована на те, щоб осудженню підлягав не тільки нацистський режим. 2 червня 2009 р. ОБСЄ ухвалила резолюцію, яка сталінізм як злочин прирівняла до гітлеризму, а 23 серпня – день укладання пакту Молотова-Ріббентропа – проголошено єдиним Днем жертв обох тоталітарних режимів, і гітлерівського, і сталінського [4].

Нехтування такими перетвореннями очищення суспільної пам'яті, які пропонує міжнародна спільнота, дезорієнтує людей щодо чіткого розуміння свого минулого і ролі та місця в сучасному світі.

Всебічне дослідження історії України у Другій світовій війні може розкрити масштаби злочинів тоталітарних режимів проти українського народу, які були безпрецедентними й жахливими за руйнівними наслідками в різних сферах особистого і суспільного життя. Відомі апокаліптичні воєнні події – приклади безмежної цинічної злоби й ненависті правителів СРСР до українців. Те, що відбувалося 1943 р. на берегах Дніпра, засвідчило як по-варварськи поводитися московські правителі з використанням людей. Зібрані польовими військоматами чоловіки з усіх українських сіл, що перебували під німецькою окупацією, яких вважали «зрадниками», не навчені, не обмундировані і часто без будь-якої зброї, стали «гарматним м'ясом». Їхніми трупами завалювали противника. Бійців погналі через Дніпро уплав. Про переправні засоби не потурбувалися заздалегідь. Вони масово тонули, не встигнувши вступити до бою. Противник мав витратити на них боєзапас, втомитися, а вже тоді проти нього йшли в бій нормально підготовлені підрозділи [9].

Г. К. Жуков, високопоставлений начальник, котрого сучасна російська історіографія натхненно іконізує, про такий стан речей заявив: «Все хохлы предатели! Чем больше в Днепре утопим, тем меньше после войны придется выселять в Сибирь» [21].

З переходом у наступ 3 листопада 1943 р. в районі Лютізького плацдарму при форсуванні Дніпра трупами червоноармійців «перекрило немов греблю». З настанням морозів сапери підривали ці загати з людських тіл, щоб відновити течію. У битві за Київ полягло від 417 тис. до мільйона військовослужбовців.

Втрати дуже швидко поповнили, за різними даними, місцевою українською молоддю після миттєвого навчання на шкільних дворах [17].

У цивілізованих умовах загальнолюдські правила і моральні засади вимагають належно сприймати, оцінювати й пам'ятати про такі події. Прикметно, що зразу ж по завершенні Другої світової війни відомий у світі автор Едгер Сноу написав: «Вся Україна, населення якої було економічно найрозвиненішим і за чисельністю другим у Радянському Союзі, була спустошена від Карпат до Дінця і Дону... Жодна європейська країна не зазнала глибших ран своїх міст, промисловості, сільського господарства і своєї людяності» [5].

У 2014 році Росія розгорнула великомасштабну збройну агресію проти України, маючи на меті стерти її з політичної карти світу. У Москві обстоюють проєкт створення «Новоросії» на українських теренах. Цинічна і брехлива інформаційна війна, розв'язана для підсилення агресії, застосовується для будь-яких фальсифікацій історичних реалій.

Реанімуються привиди минулого, щоб відроджена ненависть і тотальне придушення свободи забезпечили імперські інтереси Москви. Посилено нав'язують євразійські схеми облаштування світу. Один із клеветів імперства А. Дугін твердив: «Мы имперостроители новейшего типа и не согласны на меньше, чем власть над миром. Поскольку мы господа земли... Мы всё вернем назад».

Сучасні російські політики, історики, журналісти, політологи та їхні прихильники, котрі не заражені великодержавним шовінізмом й імперською манією, мусять протистояти брутальному нехтуванню правдою і логікою історії, оскільки це завдає непоправних втрат їхньому народові. Новітня історія має чимало вражаючих прикладів, коли ті, хто нехтував історичною правдою, втручався у сферу історії, щоб прилаштувати її до своїх владних намірів та інтересів, закінчували свою кар'єру міжнародним судом і стратою, а їхні народи зазнавали непомірних втрат.

Кваліфіковані історичні дослідження участі України у Другій світовій війні дають змогу відповісти не тільки на запитання, пов'язані з національною ідентичністю, роллю і значенням народу у цій світовій трагедії, а й розкрити джерела сили, гідності і самоповаги українців, їхні заслуги перед світом.

1. Баран В., Даниленко В. Пекуча правда історії: документи ГДА СБ України про діяльність радянських органів державної безпеки у 1939–1941 рр. / Володимир Баран, Василь Даниленко // Органи державної безпеки у 1939 – червні 1941 р. Документи ГДА СБ України. – К. : Києво-Могилян. акад. 2009. – С. 5.

2. Вехвіляйнен О. Фінляндія у Другій світовій війні: Між Німеччиною і Росією / Оллі Вехвіляйнен. – К. : Темпора, 2010. – С. 63–64.

3. Грабовський С. Нова правда про війну чи новітня міфологія / Сергій Грабовський // День. – 2012. – 27 верес.

4. Гриневич В. Роздуми про пам'ять Другої світової війни в Європі / Владислав Гриневич // Дзеркало тижня. – 2010. – 11–17 груд. – С. 15.

5. Zit.: Gregorovich Andrew/ World war II in Ukraine – Toronto; Sczento : Forum, 1995. – P 11.

6. Казарін П. Я вчуса розуміти / П. Казарін // Дзеркало тижня. – 2011. – 11–12 квіт.

7. Кралюк П. Наша (не)європейська історична пам'ять / Петро Кралюк // День. – 2013. – 2 жовт.
8. Лосєв І. На захист «старих добрих» міфів / Ігор Лосєв // День. – 2010. – 2–3 лип.
9. Лосєв І. Неживий пейзаж ТБ, або Про створення історії чужими і «своїми» / Ігор Лосєв // День. – 2013. – 8–9 листоп.
10. Лосєв І. Червень 1941-го: великий страйк Червоної армії / Ігор Лосєв // День. – 2013. – 21–22 черв.
11. Лосєв І. Пам'ятник «українським граблям» / Ігор Лосєв // День. – 2011. – 14–15 січ.
12. Лосєв І. «Правосуддя» політичне і спортивне / Ігор Лосєв // День. – 2013. – 18–19 жовт.
13. Лук'яненко Л. Маршал Жуков і українці у Другій світовій війні / Левко Лук'яненко. – Львів : Логос, 2000. – С. 15, 26.
14. Миколук О. Нас... – 85 мільйонів / Оксана Миколук // День. – 2013. – 2 жовт.
15. Мільштейн І. Культ пристойності. Сталіна веліли не ображати / Ілля Мільштейн // День. – 2013. – 1–2 берез.
16. Партико З. «Ваша правда про війну заважає нам жити...» / Зіновій Партико // День. – 2015. – 1–2 листоп. (інтерв'ю з Ф. Г. Турченком).
17. Семененко В. И. Великая Отечественная война. Как это было... Факты, версии, комментарии / В. И. Семенченко, Л. А. Радченко. – Харьков; Белград : Клуб семейного досуга, 2008. – С. 256.
18. Солонин М. Три плана товарища Сталина / М. Солонин // Правда Виктора Суворова. Окончательное решение. – М. : Яуза-Пресс, 2009. – С. 33.
19. Суворов В. Где же официальная историография? / Виктор Суворов // Правда Виктора Суворова. Окончательное решение. – М. : Яуза-Пресс, 2009. – С. 13.
20. Фелагашвілі М. Пам'ять – основа ідентичності / Михайло Фелагашвілі // День. – 2013. – 1–2 жовт.
21. Швець В. Рабство ХХ століття. Українське селоу Другій світовій війні / Валерій Швець // День. – 2013. – 26–27 черв.
22. Шевченко О. Чи була війна 1941–1945 років для українців вітчизняною? / Олег Шевченко // День. – 2012. – 11–12 трав.
23. Шпорик В. Слова-терміни, які поділяють народ. Не варто користуватися надуманими язяками. / Василь Шпорик // День. – 2013. – 6–7 верес.

SCANTILY EXPLORED EVENTS of PARTICIPATION of UKRAINE In the SECOND WORLD WAR 1939–1945 rr

Mykola Rozhyk

*Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str., 1, Lviv, 79000, Ukraine*

This article is devoted to the problem of participation Ukrainian citizens into combat events on the territory of Ukraine. There is an attempt to clarify the

scale of human victims and economic losses, and show consequences of the Hitler regime occupation, and soviet reoccupation. The country was exterminated by both powers.

Keywords: Western Ukraine, deportation, official historians, the communist propaganda, «country of winners», falsifiers of history.

МАЛОИССЛЕДОВАННЫЕ СОБЫТИЯ УЧАСТИЯ УКРАИНЫ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ 1939–1945 гг.

Николай Рожик

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
кафедра новой и новейшей истории зарубежных стран
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000, Украина*

В статье рассматриваются реалии непосредственного участия украинских граждан в военных действиях на территории Украины. Страна понесла наибольшие экономические и человеческие потери как от нацистской оккупации, так и советской реоккупации. Она уничтожалась гитлеровским и сталинским режимами.

Ключевые слова: Западная Украина, депортация, официальные историки, коммунистическая пропаганда, «страна победителей», фальсификации истории.